

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rec.:] *O problemach związanych z opracowaniem bibliograficznym wydawnictw drugiego obiegu* / Marek Jastrzębski, Adam Roliński, [Kraków] : Biblioteka Jagiellońska] 1995, s. 252-264.

Publikacja pt. *O problemach związanych z opracowaniem bibliograficznym wydawnictw drugiego obiegu* jest osobną nadbitką specjalistycznego tekstu na temat zagadnień bibliotekoznawczych dotyczących klasyfikowania, katalogowania, opracowywania bibliograficznego (a także sporządzania bibliografii) druków niezależnych (druków drugiego obiegu) w Polsce. Autorzy na wstępie przypomnieli dzieje prób opracowań zestawień bibliograficznych druków niezależnych podejmowanych jeszcze w latach osiemdziesiątych XX w. w drugim obiegu oraz już oficjalnie w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych. W studium M. Jastrzębski i A. Roliński zanalizowali krytycznie owe próby bibliograficzne, wykazując m.in. błędy metodologiczne popełnione w związku ze sporządzaniem bibliografii.

Autorzy zaproponowali, aby w ramach ‘drugiego obiegu wydawniczego’ (tj. w ramach ‘niezależnego ruchu wydawniczego’) wyróżnić **cztery typy wydawnictw niezależnych** (cztery obszary tematyczne druków wydawanych poza cenzurą w PRL): 1. **niezależne wydawnictwa podziemne**: a) druki o charakterze polityczno-społeczno-kulturalnym (druki niezależnych oficyn wydawniczych, organizacji, partii politycznych, [niezależnego] harcerstwa, uczniowskie, podziemnej „Solidarności” i NZS), b. druki alternatywno-kontestacyjne, zwane nieraz ‘trzecim obiegiem’, 2. **niezależne wydawnictwa związkowe**, rozumiane jako druki NSZZ „Solidarność” i druki związków rolniczych „Solidarności” (NSZZ RI „Solidarność”) oraz druki NZS-u – wszystkie druki z okresu legalnego działania tych organizacji (1980-1981), 3. **niezależne wydawnictwa religijne**, tj. druki o treści religijnej – kościelne (nie sygnowane przez oficjalne struktury Kościoła Rzymskokatolickiego) oraz druki innych wyznań (np. buddyjskie), 4. **niezależne wydawnictwa pozostałe**, np. druki z zakresu astrologii (w tym horoskopy), ezoteryki (przepowiednie), ziołolecznictwa, beletrystyki fantastycznej (*science fiction*), erotyki lub pornografii (jak je nazwano: „związane z cenzurą obyczajową”), nadto nielegalne przedruki z wydawnictw oficjalnych (nieдоступnych w I obiegu, a szczególnie poszukiwanych). Zdaniem autorów, te cztery typy wydawnictw niezależnych (z reguły prywatnych) przełamywały monopol wydawniczy państwa komunistycz-

nego na druk. Tekst specjalistyczny koncentruje się na opisie, analizie, wyjaśnieniu ze zrozumieniem wybranych problemów ich bibliograficznego opracowania. Publikacja zawiera summary. Studium ma walory poznawcze i dokumentacyjne, może być przydatne jako pomocniczy materiał metodologiczny dla bibliotekoznawców, bibliotekarzy, specjalistów informacji naukowej, bibliografów, historyków, filologów, studentów bibliotekoznawstwa, badaczy i czytelników „bibuły”.

Tytuł w języku angielskim (the title in English):

[Rev.:] On the Problems Related to Bibliographic Processing of Underground Publications

Abstract (Summary):

The report entitled *On the Problems Related to Bibliographic Processing of Underground Publications* is concerned with the history and methodology of cataloguing of the Polish underground prints issued at the time of the totalitarian system in Poland. It is a text about cataloguing of the so called 'prohibita' (forbidden publications that appeared outside the frame of censorship), which were a part of the anti-communist independent publications circulating in the Polish People's Republic (1976-1989). The circulation of illegal publications in Poland was a unique phenomenon in the communist countries at that time.. It was not the 'samizdat' (the Russian term for dissident manuscripts or typescripts), but real prints in thousands of copies of thousands of titles of books and in addition just as many copies of underground periodicals. These underground prints are now in the collection of documentaries, in special library collections of prints of underground circulation e.g. at the Jagiellonian Library in Cracow (Krakow, Poland) and in the National Library in Warsaw (Poland). The text also deals with the library methodology and problems of cataloguing of this type of prints. It is a problem for Polish librarianship and Polish bibliographic processing of underground publications. The authors of the report have proposed dividing all the underground publications in Poland of that period - 1976-1990 - into four categories: 1. underground prints of political, social and cultural character; 2. independent trade union prints 3. independent religious (Church) prints, 4. Other kinds of independent prints. The publication has been published in Polish.

Key words:

history, bibliography, cataloguing, prohibita, banned publications, prohibited publications, independent circulation of publications in the Polish People's Republic, prohibita in the Polish People's Republic (1976-1990), underground circulation,

collection of documentaries, library collection of prints of underground circulation, the Jagiellonian Library, Krakow, The National Library, Warsaw, Poland, library methodology, library, librarianship, bibliographic processing of underground publications,

Słowa-klucze:

historia, bibliografia, katalogowanie, prohibita, niezależny obieg wydawniczy w PRL, prohibita w PRL (1976-1990), drugi obieg wydawniczy, zbiory dokumentalne, kolekcja biblioteczna druków drugiego obiegu, Biblioteka Jagiellońska, Kraków, Biblioteka Narodowa, Warszawa, Polska, metodologia biblioteczna, biblioteka, bibliotekoznawstwo, katalogowanie druków podziemnych,

Bibliografia (Bibliography):

O problemach związanych z opracowaniem bibliograficznym wydawnictw drugiego obiegu, / Marek Jastrzębski, Adam Roliński, [Kraków] : Biblioteka Jagiellońska] 1995, , [nadbitka z:] „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, r. XLV; 1995, s. 252-264